

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impressionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 vtrum ius gentium sit idem quod ius naturale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

teneatur ad executionem huius iusti: & similiter an in tali tempore loco, vel causa, debet fieri exhibitio, alia quælio est.

P Ex hac autem effectuā differentia inter opus rectum secundum iustitiam, & alias utructus, sequuntur duas aliae. Prima est, quod in opere iusto non consideratur qualiter fit ab agente: in opere vero temporato hoc attenditur.

Non enim in redditente censu aut ricos creditor, variatur ipsum iustum, quia reddit ex odio, vel inuidia, aut inani gloria. Sat enim est quod reddit, quod debet: sed in temporato opere, puta, fobrietas attenditur, an ex auaritia, an ex timore uidentis &c. faciat. Et ratio est, quia ex parte eiusdem termini, quem respicit communitati temperat opere, omnia ista se tenent, scilicet ex parte operantis: in opere vero iusti non tenent se ista ex parte alterius, ad quem dicitur iustum, sed ex parte operantis. Secunda est, quod doctores propter eadem rationem non dederunt aliis uitribus obiectum, secundum se, sed solum iustitiam. Et omnes haec differunt, tanguntur in litera:

L. 5. Etym. c. 3. parum a pr.

Inf. q. 60. ar. 5. cor. & 1. 2. q. 95. art. 4. cor. & 5. Eth. leq. 12. fin. 1.

Nam prima, quæ est radix omnium, ex primitor, dicendo, Rectum in operibus aliarum, uirutum, non accipitur, nisi per comparationem ad agentem: rectum uero quod est in opere iustitiae, constituitur per comparacionem ad aliud. Secunda autem subiungitur ibi, Sic ergo iustum &c. etiam non consideratur qualiter ab agente fiat, sed in aliis virtutibus &c. Tertia uero, cum subdatur, Et propter hoc specialiter &c.

Super quælio quinque gradus se p. 1. art. 5. secundum.

*I*n art. 2. in responsione ad primum, nota tria. Primo, secundum illius maxima, Naturale est immu-

autem est derivatum ad artem, qua cognoscitur quid sit iustitia. Et ulterius ad significandum locum, in quo ius redditur, sicut dicitur aliquis comparere in iure. Et ulte rius dicitur est ius, quod redditur ab eo, ad cuius officium pertinet iustitiam facere, licet etiam id quod decernit, sit iniquum.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut eorum que per artem exterriti sunt, quedam ratio in mente artificis praexistit, que dicitur regula artis: ita etiam illius operis iusti, quod non determinat, quedam ratio praexistit in mente, quasi quædam prudentia regula: & hoc si in scriptum redigatur, vocatur lex. Et si lex secundum Isto, constitutio scripta: & ideo lex non est ipsum ius, proprielo quando, sed aliqualis ratio juris.

AD TERTIUM dicendum, quod quia iustitia aequalitatē importat, Deo autem non possumus aquivalens recompēdere, inde est, quod iustum secundum perfectā rationem non possumus reddere. Deo: & propter hoc non dicitur proprie ius lex diuina, sed fas, quæ videlicet sufficit Deo, ut implamus quod possumus. Iustitia in ad hoc tendit, ut homo, quantum potest, Deo recompēset totaliter animam ei subiciens.

ARTICVLVS II.

Vtrum ius convenienter dividatur in ius naturale, & ius positivum,

AD SECUNDUM sic procedit. Videtur, quod ius non convenienter dividatur in ius naturale, & ius positivum. Illud n. quod est naturale, est immutabile, & idem est apud omnes. non autem inuenitur in rebus humanis aliqui tale: quia omnes regulæ iuri humani, in aliquibus casibus deficiunt, nec habent suam uirtutem ubique, ergo non est aliquid ius naturale.

Prat. Illud dicitur esse positivum, quod ex uoluntate humana procedit: sed non ideo aliquod est iustum, quia a uoluntate humana procedit, alioquin uoluntas hominis iniusta esse non posset, ergo cu iustum sit idem quod ius, uidetur quod nullum sit ius positivum.

Prat. Ius divinum non est ius naturale, cum excedat naturam humana: similiter etiam non est ius positivum, quia non innititur auctoritate humanae, sed auctoritate divina: ergo inconvenienter dividitur ius p. naturale, & positivum. SED CONTRA est, quod * Philo-

dicit in 5. Ethic. quod politici iusti hoc quidem naturale est, hoc autem legale, id est, lege positum.

RESPON. Dicendum, quod si cur dictum est, ius, siue iustum est aliquid opus adequatum alii secundum aliquem equalitatem modum. Dupliciter autem potest alii: homini est, aliquid adequate. Vno quidem modo, ex ipsa natura rei, puta, cum aliquantum dat, ut tantum recipiat, & hoc uocatur ius naturale. Alio modo, aliquid est adequate, vel commensuratum alteri ex condito, siue ex communione placito. Saliquis reputat se contentum, si tm accipiat: quod quidem potest dupliciter. Vno modo, per aliquod priuatum conditum, siut quod firmatur aliquo pactum inter priuatam personam. Alio modo ex condito publico, puta, cum populus consentit, quod aliquis habeat quasi aequalitatem & communiter, vel cu hoc ordinat principes, qui can habet, & cius plonā gerit. & hoc est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod naturale habens naturam immutabilem, est semper, & ubique tale. Natura autem mutabilis, & ideo id quod naturale est, siut aliquod desicerit: siut naturale habet, ut deponenti depositum reddat, quod natura humana semper efficit, semper feruandum: sed quia quodgit, si uoluntas hominis depravatur, in quo depositum non est reddendum, uoluntarem habens, male contigit, si furiosus, vel hostis reipublicae.

AD SECUNDUM Dicendum, quod ex communione condito potest aequaliter in his, quæ secundum se non habent aequalitatem ad naturalem iustitiam, & in ius positivum. Vnde * Philo dicit legale iustum est, quod ex principio quod differt sic, vel aliter: quando autem potest si aliquod quod repugnat habeat aule, non potest voluntate humana fieri iustitia, statuatur, si licet furari, vel adulterium unde dicitur Isaie decimo. Va quia iniqua.

AD TERTIUM Dicendum, quod dicitur quod divinus promulgatus est partim est de his, quæ sunt naturales, & ex eorum iustitia homines laterum non sunt, que sunt iusta in institutione ecclesiastica. Vnde divinum per hæc duo distinguuntur: ius humanum. Sunt enim in lege omnia recepta, quia bona & prohibita, quia malorum bona, quia præcepta: & mala, quia iniqua.

ARTICVLVS III.

Vtrum ius gentium sit idem cum iure naturali.

AD TERTIUM sic procedit. Videtur, quod non est ius gentium, non est idem cu iure naturali. Non

poscitur, ut in art. 3, in response ad ultimum dicitur: & tamē in patrem & filium est ius naturale, ut in art. 3, dicitur Ius n. naturale exigit, quod pater nutrit filium. Quo stant haec simili?

¶ Ad hōc dicitur, quid quemadmodū ius distinguitur in ius naturale & secundum quid: ita ius naturale distinguendum est in naturale ius simpliciter, & secundum quid: etiam ius naturale distinguendum est in naturale ius simpliciter, & secundum quid.

¶ Omnes homines conueniunt, ni-

ci in eo quod est naturale: sed

in iure gentium omnes homines

conueniunt, dicit enim Iuriscon-

fultus, quid ius gentium est, quo

gentes humanae utiuntur ergo ius

gentium estius naturale.

¶ 2 Præt. Seruitus inter homines

est naturalis: quidam enim sunt

naturaliter serui, ut Philo pro-

bat in Polit. sed ferituitates per-

nent ius gentium, ut Iusdo di-

cit, ergo ius gentium estius natu-

rale.

¶ 3 Præt. Ius, ut dictum est, diui-

ditur perius naturale, & positiu-

se ius gentium non est ius positi-

num, non enim omnes gentes uni-

quam conuenierunt, ut ex commu-

ni considerio aliquid statuerent cr-

go ius gentium estius naturale.

S E D C O N T R A est, quod Iusdo

dicit, quid ius aut naturale est,

aut ciuite, aut gentium: & ita ius

gentium distinguuntur a iure natu-

rale.

R E S P O N S U M. Dicendum, quod si-

gitur dictum est, ius sine iustitia

naturale est, quod ex iure natu-

rale est adaequatum, vel commen-

tum alteri: hoc autem potest

contingere duplicitate. Vno mo-

do secundum absolutam sui con-

siderationem: sicut masculus ex

sui ratione haberet commen-

tum alteri: & propterea

ad iure naturale. Non

obstat ergo articulo

quarto.

In eodem articulo, 4.

quod occurrit circu-

cato, qd iustum pa-

ternum dicunt per

defensionem a iure sim-

pliciter, qd iustum inter

patrem & filium est

ius iustum simpliciter.

Ego & iustum quo-

num utri s. Ethic. dicitur, quod modis dicitur unum, tot dicitur

et reliquum. Asumptum patet, quoniam si filius persecutus, vel oc-

cidit patrem, iniurias simus est magis qua occidens quemque

animorum quia ratio allata ex Aristotele in litera claudat, quoniam

filius est aliquid patris, & serius aliquid domini, non est tal-

imen contraero. Pater, n. nihil est filii, & dominus nihil est serui.

¶ Ad hōc dicitur, quod cum eiusdem ad scipium non sit proprius ius:

sed filius utrūsque non qualiter distin-

ctus, sed filius utrūsque non sit aliquid alterius, ea rōne, quia si unum

est aliquid alterius, non dubius, sed unius, ut quād unū datur quic-

quid datur. Si enim aliqua de duobus habent utrum & pars, quic-

quid boni vel mali enuntiari, patet qd enuntiari totū, cuius est illa

parte. Ita quod si licet malum, aut bonum primo parte, vel totum

affidat ramen ex parte in rotum, vel ex toto in partem:

namcum in alienum est ab altero. Oportet ergo aliena ab inuicem

est, inter quā est ius simpliciter, quale est in communitationibus.

De tali enim effe fermonem materia ipsa ostendit.

¶ Ad primam autem obiectiōnē dicitur, quod inter patrem &

filium, nec iustum, nec iniustum simpliciter cedit quemadmodū

inter eos est plus quam ius, quia est unitas: ita est etiam plus quam

iniustum, quia est violatio unitatis, quia peior est violatio iuris.

Vnde siue occidere scipium est summe contrarium naturae, & pe-

nit ex exercitu homicidium, quia violatur identitas, quia plus est, quia in-

equalitas, in qua conficitur iusta: cum filius occidit patrem, aut e-

conseruo, quia quasi contra scipium configuratur, peius quam inou-

itum committit, quod in equalitate constituitur.

¶ Ad secundum autem dicitur, quod si licet pater non sit aliquid fi-

liex hoc ipso tamē, quod filius est aliquid patris, habetur quod

ex nostra parte est iustum simpliciter: quoniam ex hoc ipso habetur,

non se habent ut duo totaliter distincta. Ex simile est de domi-

no ac seruis, secundum aliud tamē est, quia pater & seruis acci-

punt secundum esse naturae: dominus autem & seruis secun-

dum esse operatum, vel potestuum. Seruitus enim est uelut pars

ri est. Et confirmatur, quia filius habet aliquid quod nō est patris,

(secundum leges ciuitatis, & peculiarii castrorum: & similiter potest

agere contra patrem ratione enormous iuris. Eit igitur inter eos

vt lunt quād nomines, iustum simpliciter.

¶ Ad hoc dicitur, sp cum ab Aristo. & authore, inter patrem & fi-

lium negatur iustum absolute, & ponatur iustum tale, scilicet pa-

ternum, non est sensus, qd inter patrem & filium vt sic, ponatur ta-

le iustum, scilicet, qd inter illum hominem, qui est pater, & illi qui

est filius, non est iustum simpliciter, sed tale. Ita quod non inten-

dimus distinguere duplex iustum inter eos, alterum, vt est pater

& filius: & alterum vt lunt quād homines: sed intendimus per

hanc distinctionem radices, rationeque explicare, unde prouenit

quod inter eos sit iustum tale. Ex eo namque quod lunt homines qui

dantur inter eos: sex eo autem quod lunt pater & filius, deficit

iustum ab solita iuri ratione, & determinatur ad tale, scilicet pa-

ternum: & hic est plenus iustum litera. Nec est fermo non for-

malis: sed pater & filius rationem inserviant diminutum iustum,

illius personis, & non arctant ad patrem & filium exclusi eorum

per sonos.

¶ Sed hēc responso non consonat principiis conclusionis, neque

opere quo dicitur, qd inter quoctūmque est iustum, sit iustum simpliciter, iustum omnia.

Dicendum ergo ex principio conclusionis

est, quod illi homines, qui sunt pater & filius, non ut sunt

diuersi, quid iustum simpliciter, & absolute sit totum & pars: nam una

parte patris, semper scilicet, quod ex tubitudo patris decisum est,

est filius, ac per hoc bonum, vel malum vnius non est alienum a reliquo.

Et peculum siquidem castrorum ex hoc ipso quod est filii, est pa-

teris, quia est sua pars, & accusatio alterius eorum in reliquo

Secunda Secunda & Thoma.

QVAEST. LVII.

ARTIC. III.

Fredundat. Unde si dā
naturae filius, non ei
fer a damnatione ex
transcens pater. Et hoc
experiens refutatur.
Propter hoc enim.
Selenus. Locrinus
princeps, cum filio
uterque effet eruen-
dus oculus, inter se
& filium eruentur.
Eiusdem oculos. Bro-
pier hoc quoque Da
uid octavo. Amou ab
Abrahom, pariendo
Abrahom, sibi ipsi per-
petuit. Non est igitur,
absoluto loquendo,
inter patrem & filium
fatum simpliciter,
quomodo dicere. Au-
matur.

Lib. i. c. 3. In
fin. praece-
tom. 5.

Arg. 2. &
fin. corp. ar.

Quod naturalis rō inter omnes F

hōes constituit id, qđ apud om-

nes gentes custoditur, vocaturq;

ius gentium. Et per hoc patet re-

sponsio ad Primum.

AD SECUNDVM dicendum, qđ hūe hominem esse seruum ab-
solute considerādo, magis quam
alii, nō hēt rōnum naturalē: sed
solum fīm aliquam utilitatē con-
sequētē, inquantū utile est huic,
qđ regat a sapientiori, & illi qđ
ad hoc iuuetur, ut dicitur in I. *
Polit. Et ideo seruitus pertinet ad
ius gentium est naturalis (deca-
do modo), sed non primo modo.

AD TERTIVM dicendum, qđ
quia ea quā sunt iuris gentiū, na-
turalis ratio dicitur, puta, ex proprie-
tate, inquantū utile est homo, qđ
habent aequitatem: inde est, qđ non indigent
alia specialiter in iustitione, sed ipsa naturalis ratio
cam instituit, ut * dictū est in autoritate inducta.

Arg. 2. & fin. corp. ar.

ARIFICIVS 4111.

Vtrum debat specialiter distinguī ius paternum
& dominium.

Arg. 2. & fin. corp. ar.

Arg. 2.

Arg. 2.